

Jean Ziegler

**EL CAPITALISME
explicat als joves
i als no tan joves**

**Conversa amb la meva neta
(tot esperant que en vegi el final)**

**Pròleg de David Fernández
Annex de l'autor escrit durant el confinament
Traducció de Teresa Guilleumes i Morell**

W
V I E N A
E D I C I O N S

I

L'altre dia, al vespre, la mare em va avisar, molt emocionada, perquè sorties a la televisió. Discuties sobre el capitalisme amb un home que jo hauria dit que era força amable, tot i que no estàveu d'acord en res. No vaig entendre gaire bé per què us barallàveu, però tu semblaves molt enfadat. Per què?

Tens raó, Zohra, estava molt indignat. L'home que tenia al davant es diu Peter Brabeck-Letmathe, i és el president de Nestlé, l'empresa alimentària transcontinental més poderosa del món. Nestlé es va fundar fa 150 anys a Suïssa, aquest país tan petit, i avui ocupa el lloc número 27 a la llista de les empreses més poderoses del món.

Doncs jo no hi veig cap problema, en això. La xocolata Nestlé és molt bona! Per què t'empipa que a Suïssa hi hagi empreses que facin negoci per tots els continents?

És que Brabeck invocava constantment la teoria del seu amic Rutger Bregman, un historiador holandès molt conegut. I jo

estic totalment en contra de la concepció que aquest historiadore té sobre la història i l'economia. Fa afirmacions com aquesta: «Al llarg de gairebé el 99% de la història de la humanitat, el 99% dels éssers humans han tingut gana, han patit malalties i han sigut pobres, bruts, porucs, ignorants i lletjos. [...] Però en els darrers 200 anys tot això ha canviat. [...] Milers de milions de persones hem passat de sobte a ser riques, estar ben alimentades i anar netes, a viure amb seguretat, i fins i tot a tenir bona presència. [...] Aquells que, encara avui, designem com "els pobres" gaudiran també d'una abundància sense precedents a la història de la humanitat».

Peter Brabeck insinua així que el sistema capitalista és la manera més justa d'organitzar el món que hi ha hagut mai a la història, i que garanteix la llibertat i el benestar de la humanitat.

I que no és veritat?

És clar que no! És ben bé al contrari! El mode de producció capitalista és responsable d'una llista inacabable de crims, de la mort quotidiana de milers i milers d'infants a causa de la subalimentació, la fam i les malalties relacionades amb la fam, de la reaparició d'epidèmies que la medicina ja feia temps que havia aconseguit erradicar, com també de la destrucció de l'entorn natural, la contaminació del sòl, de l'aigua i del mar, la destrucció dels boscos...

Al nostre fràgil planeta, actualment som més de 7.300 milions d'éssers humans. Més de les dues terceres parts dels habitants de la Terra, prop de 4.800 milions, viuen a l'hemisferi sud, i centenars de milions d'aquestes persones ho fan en condicions indignes. Les mares tenen por que arribi l'endemà perquè no saben com podran alimentar un dia més els seus fills. Els pares, víctimes de l'atur crònic, se senten humiliats i menyspreats, fins i tot per la seva mateixa família, perquè no troben feina. Els més petits creixen enmig de la misèria i l'angoixa, sovint pateixen violència familiar i tenen una infantesa esquinçada.

Hi ha 2.000 milions d'éssers humans —els que el Banc Mundial qualifica d'«extremament pobres»— per als quals la llibertat no existeix. La seva única preocupació és sobreviure.

Les calamitats que provoca el subdesenvolupament són la fam, la set, les epidèmies i la guerra. I cada any destrueixen més homes, dones i infants que els que van morir durant els sis anys que va durar la Segona Guerra Mundial. Per això, avui, som molts els que afirmem que els pobles del Tercer Món són víctimes de la «Tercera Guerra Mundial».

Si ho he entès bé, doncs, Brabeck i tu teniu punts de vista completament contraposats. Un pensa que el capitalisme és bo i l'altre que és destructiu.

Això mateix. Per mi —i per totes les persones que tenen la mateixa opinió que jo—, el capitalisme ha creat un ordre caníbal al món: l'abundància per a una petita minoria de persones i la misèria criminal per a la gran majoria.

Jo estic al costat dels enemics del capitalisme. El combató.

Així, es tracta d'abolir el capitalisme i ja està?

La resposta no és simple, Zohra, bonica... Les formidables revolucions (industrials, científiques, tecnològiques) que el sistema capitalista va generar durant els segles XIX i XX van proporcionar un benestar econòmic sense precedents per a una minoria de la població, sobretot per als habitants dels països de l'hemisferi nord o les classes dirigents dels països del sud. El mode de producció capitalista es caracteritza per una vitalitat i una creativitat extraordinàries. Els propietaris de capital més poderosos concentren a les seves mans uns mitjans financers enormes, mobilitzen el talent humà, juguen amb la competitivitat i la competència, i controlen així el que els economistes anomenen el «coneixement problemàtic», és a dir, la recerca científica i tecnològica en els sectors més diversos: electrònica, informàtica, farmàcia, medicina, energia, aeronàutica, astronomia, ciència dels materials...

Gràcies als laboratoris i a les universitats que ells patrocinen, obtenen uns avenços espectaculars, sobretot en els

àmbits de la biologia, la genètica o la física. Als laboratoris de les companyies farmacèutiques Novartis, Hoffmann-La Roche o Syngenta, cada mes s'hi creen molècules i medicaments nous; a Wall Street, gairebé cada trimestre s'hi inventa un instrument financer diferent. Les empreses agroalimentàries transcontinentals augmenten la seva producció sense parar, diversifiquen les llavors, fabriquen fertilitzants que, com més va, més rendibles són, incrementen el nombre de collites i creen pesticides cada cop més eficaços per protegir-les de les plagues; els astrofísics observen universos diferents del nostre, que giren entorn d'altres sols, i descobrixen contínuament exoplanetes nous; els fabricants del sector de l'automòbil, any rere any, construeixen vehicles cada vegada més sòlids i més ràpids; els científics i els enginyers envien a l'espai satèl·lits cada cop més potents; a l'Organització Mundial de la Protecció Intel·lectual, amb seu a Ginebra, s'hi registren milers de patents per protegir els milers d'invents nous que es fan en tots els àmbits de la vida humana.

A veure si ho entenc... Em sembla que la inventiva i el potencial creatiu que desplega el mode de producció i d'acumulació capitalista et deixa bocabadat.

Sí, Zohra. Perquè te'n facis una idea: només en deu anys, entre el 1992 i el 2002, el producte brut mundial es va

duplicar i el volum del comerç mundial es va multiplicar per tres. Pel que fa al consum energètic, es duplica cada quatre anys, de mitjana.

Per primera vegada en la història des de l'inici del mil·lenni actual, la humanitat gaudeix de l'abundància de béns. El planeta s'ensorra sota el pes de la riquesa. La quantitat de béns disponibles supera de bon tros les necessitats bàsiques dels éssers humans.

Així, doncs, el capitalisme té aspectes positius?

L'ordre caníbal del món que ha creat el capitalisme s'ha de destruir de soca-rel, però les formidables conquestes de la ciència i la tecnologia no només s'han de preservar, sinó que s'han de promoure. El treball, el talent i el geni humans s'han de posar al servei del bé comú, de l'interès públic —l'interès de tots els éssers humans—, i no solament al servei del confort, el luxe i el poder d'una minoria. Després t'explicaré quines condicions s'han de donar perquè pugui haver-hi aquest món nou que somien tants homes i dones. Però primer deixa'm que t'expliqui d'on ve el capitalisme.